

Katarzyna Brodzikowska✉, Wioletta Olejniczak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Znaczenie kredytów konsumpcyjnych w rozwoju turystyki w Polsce w okresie pandemii COVID-19

Streszczenie. Turystyka jest sektorem rynku, w którym istotne znaczenie odgrywają kredyty konsumpcyjne. Ich rola w okresie pandemii COVID-19 uległa zmianie. Celem badań było rozpoznanie wartości portfela kredytowego w czasie pandemii COVID-19 oraz udziału w nim przedsiębiorstw turystycznych. Poddano analizie dokumenty z zakresu bankowości, tj.: Raport o stabilności systemu finansowego (październik 2020 r.), Raport o stabilności systemu finansowego za I kwartał 2020 roku (wrzesień 2020 r.) oraz sprawozdania wybranych banków spółdzielczych. Zaprezentowane wyniki pokazały różnice w przyznawaniu kredytów gotówkowych przedsiębiorcom turystycznym przed pandemią oraz w trakcie jej trwania. Znaczące różnice również odnotowano w kontekście średniorocznych poziomów zapytań kredytowych.

Słowa kluczowe: kredyt konsumpcyjny, turystyka, portfel kredytowy

Wstęp

Pandemia COVID-19 jest jednym z największych wyzwań stojących przed światem w XXI wieku, z wyraźnym i znaczącym negatywnym wpływem na gospodarkę światową, wskaźniki śmiertelności, politykę i turystykę¹. Wystąpienie przypadków koronawirusa wywołało ogólny strach, głównie ze względu na łatwe i szybkie rozprzestrzenianie się na całym świecie. Podróźni rozwinęli ten strach ze względu na łatwość przenoszenia wirusa z osoby na osobę i długi okres inkubacji wirusa, co przełożyło się na zmniejszenie ruchu turystycznego oraz zahamowanie rozwoju turystyki na całym świecie².

Sam rozwój turystyki jest istotnym impulsem stymulującym rozwój społeczno-gospodarczy kraju. Znaczenie turystyki przejawia się zarówno w zdolności do tworzenia nowych miejsc pracy, podnoszenia jakości życia lokalnych społeczności, jak również

¹ UNWTO. UNWTO World Tourism Barometer May 2020 Special focus on the Impact of COVID-19 (Summary), www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284421817 (dostęp: 28.05.2021).

² Y. Hong, G. Cai, Z. Mo, W. Gao, L. Xu, Y. Jiang, J. Jiang: The Impact of COVID-19 on Tourist Satisfaction with B&B in Zhejiang, China: An Importance–Performance Analysis, *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020, 17, 3747.

✉ katarzyna_brodzikowska@sggw.edu.pl

wzrostu konkurencyjności regionów. Dodatkowo eksport usług turystycznych oddziałuje korzystnie na bilans płatniczy kraju oraz wyzwala redystrybucję dochodów z regionów bogatszych do biedniejszych³. Turystyka nie obejmuje jednak tylko jednej dziedziny gospodarki, a na jej rozwój wpływa wiele innych, ściśle powiązanych z nią sektorów, m.in. transport, sektor finansowy, komunikacja, gastronomia, które powodują często implikacje natury organizacyjnej, produkcyjnej, prawnej i technologicznej. Dlatego też ważne jest interdyscyplinarne podejście do analizy problemów związanych z turystyką⁴. Na rynku turystycznym dominuje własność prywatna. Kredyt konsumpcyjny w gospodarce rynkowej ma istotne znaczenie mikroekonomiczne, gdyż umożliwia gospodarstwom domowym realizowanie wyższego poziomu konsumpcji niż wynikałoby to z ich bieżącego poziomu dochodów, oraz znaczenie makroekonomiczne⁵.

Odgrywa on ważną rolę w działalności konsumentów, ponieważ zwiększa ich możliwości budżetowe, zapewniając realizację planów nieosiągalnych bez zaciągnięcia kredytu. W rezultacie przy niezerowym kredycie zbiór budżetowy danego konsumenta powiększa się, a optymalne plany mogą się polepszyć w sensie relacji preferencji. Kredyt konsumpcyjny to najpowszechniejsze zobowiązanie zaciągane w bankach i nie występuje w ofercie firm pozabankowych. Jego zabezpieczenia stanowią zazwyczaj dochody kredytobiorcy, bądź też poręczenia osób trzecich. Wysokość kredytu konsumpcyjnego jest zależna wyłącznie od zdolności kredytowej osoby, która go zaciąga. W związku z tym nie występują inne ograniczenia poza polityką banku. Kredyt konsumpcyjny obejmuje różnego rodzaju zobowiązania. Podstawowy podział dotyczy kredytów gotówkowych i bezgotówkowych. W przypadku tych pierwszych kredytobiorca otrzymuje środki do ręki bądź na konto⁶. Przy kredycie bezgotówkowym środki przekazywane są bezpośrednio na rachunek sprzedawcy. Do kredytów konsumpcyjnych można zaliczyć⁷:

- kredyt gotówkowy – klasyczny kredyt, który przeznaczyć można na dowolny cel, jego maksymalna kwota jest zazwyczaj ograniczona. W ten sposób sfinansować można m.in. remont obiektu hotelarskiego, czy zakup imprezy turystycznej. Rodzajem kredytu gotówkowego jest również kredyt studencki;
- kredyt na rachunku bieżącym – może występować również w postaci karty kredytowej. Dzięki niemu można regularnie realizować zakupy, także gdy środki na koncie się kończą – wówczas dysponuje się pieniędzmi banku w ramach kredytu;
- kredyt ratalny – zobowiązanie, które można spłacać w ratach.

Należy podkreślić, że kredyt konsumpcyjny zaciągnąć można na dowolny cel, tym bardziej, że on występuje pod różnymi postaciami. Nie ma znaczenia, czy kredytobiorca planuje zakup samochodu, przeprowadzenie remontu czy wyjazd turystyczny⁸.

³ Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku, Warszawa, wrzesień 2008, s. 3.

⁴ Ibidem, s. 4.

⁵ K. Waliszewski: Działalność instytucji doradztwa finansowego na tle rozwoju rynku kredytów hipotecznych w Polsce, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Finansów (WSZiF) we Wrocławiu 2007, nr 24, s. 46.

⁶ Z. Dobosiewicz: Bankowość, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003, s. 45.

⁷ <https://direct.money.pl/artykuly> (dostęp: 14.04.2021).

⁸ M. Ciesielski: Kredytowanie konsumpcji w Polsce, Pieniądze i Więż 2003, nr 4.

Kredyt konsumpcyjny wprowadza pewne ograniczenia pod względem tego, kto może z niego skorzystać. Zobowiązanie to przeznaczone jest wyłącznie dla osób fizycznych, które w ten sposób chcą zaspokoić swoje bieżące potrzeby. Kredyt konsumpcyjny, podobnie jak każdy inny kredyt bankowy, wymaga posiadania zdolności kredytowej. Bank na określonej partii informacji zarobków szacuje, czy potencjalny kredytobiorca jest w stanie spłacić dane zobowiązanie. Każdy kredytobiorca ma prawo odstąpienia od umowy kredytu. Zazwyczaj może to zrobić w określonym czasie od jego zaciągnięcia. W większości przypadków wynosi on do 14 dni.

Celem badań było rozpoznanie wartości portfela kredytowego w czasie pandemii COVID-19 oraz udziału w nim przedsiębiorstw turystycznych.

Sformułowano dwa pytania badawcze:

1. W jakim stopniu sytuacja epidemiczna wpłynęła na ograniczenie korzystania z kredytów konsumpcyjnych przez przedsiębiorców oferujących usługi turystyczne?
2. Jak zmieniła się oferta banków w zakresie udzielania kredytów konsumpcyjnych przed i w trakcie trwania pandemii?

W badaniach wykorzystano analizę literatury z zakresu bankowości, w tym raporty dotyczące stabilności systemu finansowego oraz sprawozdania wybranych banków spółdzielczych.

Wyniki badań

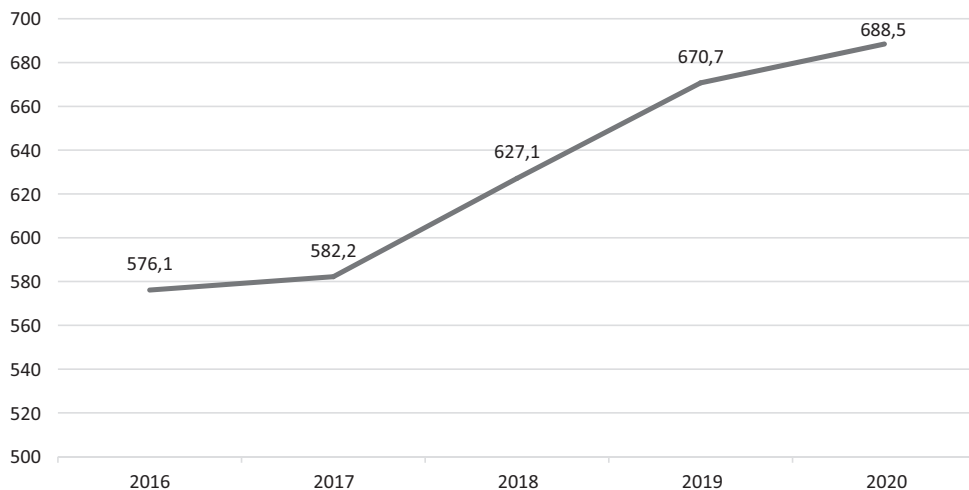
Powstanie dwuszczeblowego systemu bankowego w Polsce w 1989 roku i liberalizacja życia społeczno-gospodarczego stworzyła warunki dla szeroko pojętego rozwoju rynku kredytowego. W pierwszej fazie rozwoju banki oraz wszelkie instytucje finansowe koncentrowały swoją aktywność w szczególności na grupie klientów instytucjonalnych. W powszechnej ocenie praktyków bankowych, kredyty konsumpcyjne wymagały poświęcenia równie dużo pracy i zaangażowania ze strony pracownika zarówno przygotowującego transakcje, jak i kredyty dla przedsiębiorstw, lecz przez wzgląd na niższe kwoty pojedynczych transakcji oraz małe rozmiary jednostkowe przynosiły one widocznie mniejsze dochody⁹. Rozważając makroekonomiczny punkt widzenia, kredyty konsumpcyjne były postrzegane bardziej jako czynnik zakłócający równowagę na rynku wewnętrznym niż stymulator popytu i czynnik rozwoju gospodarczego kraju. Do przesłanek wzmagających wykorzystanie kredytu konsumpcyjnego przyczyniają się potrzeby konsumpcyjne ludzi, które nie mogą być sfinansowane z dochodów bieżących¹⁰.

Taka sytuacja prowadzi do powstania swego rodzaju luki między popytem potencjalnym ludności na określone dobra a popytem efektywnym wynikającym z faktu uzyskiwanych dochodów rozporządzalnych i nagromadzonych oszczędności. Wiele branż takich jak handel czy turystyka dostrzegło możliwość rozwoju swojej działalności dzięki

⁹ Z. Dobosiewicz: Kredyt bankowy dla firm i osób fizycznych. Poradnik prawny, Wydawnictwo Infor, Warszawa 1997, s. 133.

¹⁰ J. Harasim: Bankowość detaliczna w Polsce, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2005.

wsparciu finansowemu z zaciągniętych kredytów konsumenckich¹¹. Wartość portfela kredytów prywatnych i pożyczek zaprezentowano na rysunku 1.

Rysunek 1. Wartość portfela kredytów prywatnych i pożyczek [mld zł]

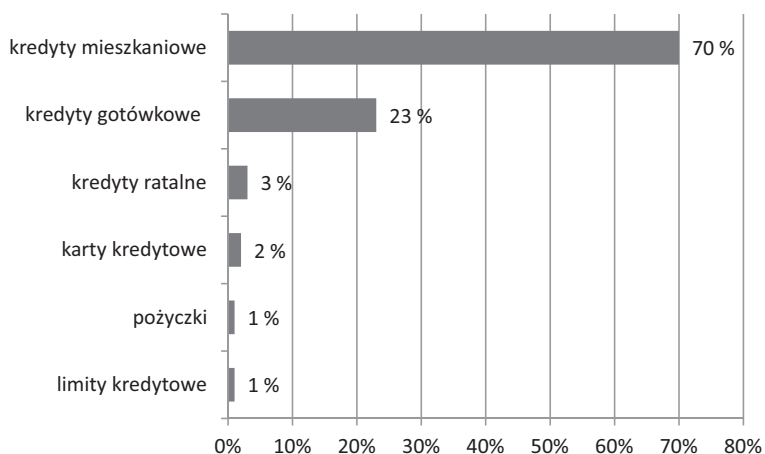
Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu na temat stanu rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych, Biuro Informacji Kredytowej, www.media.bik.pl/informacje-prasowe/att/1667818 (dostęp: 14.04.2021).

W okresie od 2016 do 2020 roku wystąpił wzrost wartości portfela kredytów prywatnych i pożyczek, w tym kredytów zaciąganych z przeznaczeniem na finansowanie usług oferowanych przez branżę turystyczną (rys. 1). Wartość ta, według stanu na koniec 2016 roku, wyniosła 576,1 mld zł. Znaczny wzrost sprzedaży można zaobserwować od 2017 (582,2 mld zł) do 2020 roku, gdzie wartość kredytów konsumpcyjnych oraz pożyczek wyniosła 688,5 mld zł. W celu lepszego rozpoznania zagadnienia warto również przeanalizować strukturę pożyczek¹² i kredytów prywatnych, która została zaprezentowana na rysunku 2.

Stan rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych uległ na przestrzeni ostatnich miesięcy znacznym zmianom. Według danych opublikowanych przez Biuro Informacji Kredytowej, wartość portfela kredytów prywatnych i pożyczek według danych

¹¹ K. Waliszewski: Działalność instytucji doradztwa..., op. cit., s. 46.

¹² W języku potocznym często zamiennie używa się pojęć takich jak kredyt oraz pożyczka. Warto wskazać jednak, że w praktyce umowa kredytowa i umowa pożyczki nie są równoznaczne. Podstawowa różnica polega na tym, że kredyt może być udzielony wyłącznie przez Bank, pożyczki natomiast realizowane są również na rynku usług pozabankowych. Kolejną różnicą jest podstawa prawna regulująca powyższą kwestię, tak więc kredyt regulowany jest na mocy ustawy Prawo bankowe, pożyczka natomiast na podstawie przepisów Kodeksu Cywilnego. Co więcej, umowa kredytu jest odpłatna i musi zostać zawarta na piśmie, jej przedmiotem może być wyłącznie określona suma pieniędzy wydatkowana na sprecyzowany wcześniej cel. Bank może kontrolować na co rzeczywiście przeznaczane są pieniądze pochodzące z kredytu.

Rysunek 2. Struktura portfela kredytów prywatnych i pożyczek według stanu na 31.12.2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu na temat stanu rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych, Biuro Informacji Kredytowej, www.media.bik.pl/informacje-prasowe/att/1667818 rynkowe (dostęp: 14.04.2021).

na 30 czerwca 2020 roku wyniosła 688,5 mld zł i była wyższa o 6,4% w porównaniu do analogicznego półrocza 2019 roku. Pierwsze półrocze 2020 roku, z uwagi na pandemię COVID-19, zakończyło się jednak ujemną dynamiką sprzedaży wszystkich produktów kredytowych dostępnych na rynku bankowym¹³. Zgodnie z opublikowanymi danymi, najbardziej dotknięte skutkami sytuacji gospodarczej są karty kredytowe (–41,6%), pożyczki pozabankowe (–35,7%) oraz kredyty gotówkowe (–32,9%). Z zauważalnie mniejszymi problemami można spotkać się, rozpatrując rynek kredytów ratalnych (–5,5%) oraz kredytów hipotecznych (–0,4%)¹⁴. Dane te przedstawiono na rysunku 3.

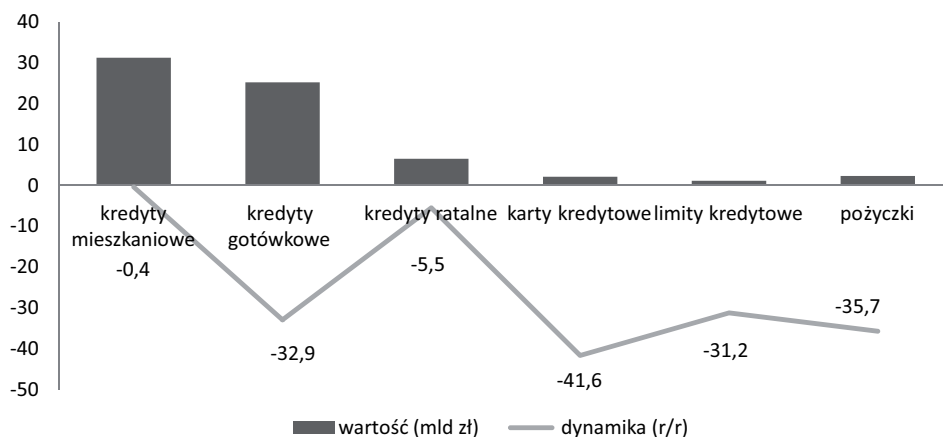
Instytucje działające w sektorze bankowym mają na względzie aspekt ostrożnościowy, prognozując 2021 rok. W stosunku do 2020 roku przewidują wzrost wartości sprzedaży kredytów gotówkowych (19%) i ratalnych (35%). W wyniku analiz danych za rok 2020 można przypuszczać, iż wszystkie kategorie zobowiązań zakończą rok ze stratą. W bieżącym czasie można zaobserwować pogłębiającą się coraz to istotniej dysproporcję między popytem a podażą na rynku kredytowym, funkcjonującym w dynamicznie zmieniającym się środowisku uwarunkowań pandemicznych i społeczno-gospodarczych¹⁵.

W związku z występowaniem pośrednich i bezpośrednich skutków epidemii COVID-19 doszło do załamania wielu dziedzin gospodarki, co znalazło odzwierciedle-

¹³ Raport na temat stanu rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych po I półroczu 2020 r., Biuro Informacji Kredytowej 2020.

¹⁴ Raport na temat stanu rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych w 2020 r., Biuro Informacji Kredytowej 2021.

¹⁵ Raport o stabilności systemu finansowego, Komisja Nadzoru Finansowego, październik 2020, s. 4.

Rysunek 3. Wartość i dynamika nowych kredytów prywatnych i pożyczek według stanu na 30 czerwca 2020 roku [mld zł]

Źródło: opracowanie własne Raportu na temat stanu rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych, Biuro Informacji Kredytowej, www.media.bik.pl/informacje-prasowe/att/1667818 (dostęp: 14.04.2021).

nie w wynikach finansowych poszczególnych branż, w tym w szczególności szeroko pojętej branży turystycznej. Sytuacja związana z epidemią wywarła ogromny wpływ na nastroje na rynku kredytowym i pożyczkowym. Pandemia koronawirusa COVID-19 zmusiła wszystkich uczestników rynku finansowego – i nie tylko – do ponownej weryfikacji planów kredytowych na przyszłe okresy. Gospodarka turystyczna i jej gałęzie stanęły w obliczu początkowo częściowego, a następnie całkowitego zamrożenia wszelkiej działalności zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej, w wymiarze dotychczas niespotykanym. Sytuacja ta miała swoje odbicie również na stabilnym dotąd rynku kredytowym.

Analizując sytuację rozwoju branży turystycznej w kontekście udziału kredytów konsumpcyjnych, należy wziąć pod uwagę problematyczność i złożoność sytuacji pandemicznej, która znacznie i gwałtownie wpłynęła na zamrożenie całej gospodarki. Proces odmrażania części popytowej oraz podażowej gospodarki – w tym również branży turystycznej – będzie miał pośrednie przełożenie na zmianę sytuacji związanej z kredytowaniem. Analizując rynek kredytów konsumpcyjnych, w tym kredytów z przeznaczeniem na finansowanie usług oferowanych przez branżę turystyczną, należy wyróżnić czas, w którym gospodarka była zamrożona tylko w części, oraz okres, gdzie dostęp do tego rodzaju usług był całkowicie niemożliwy.

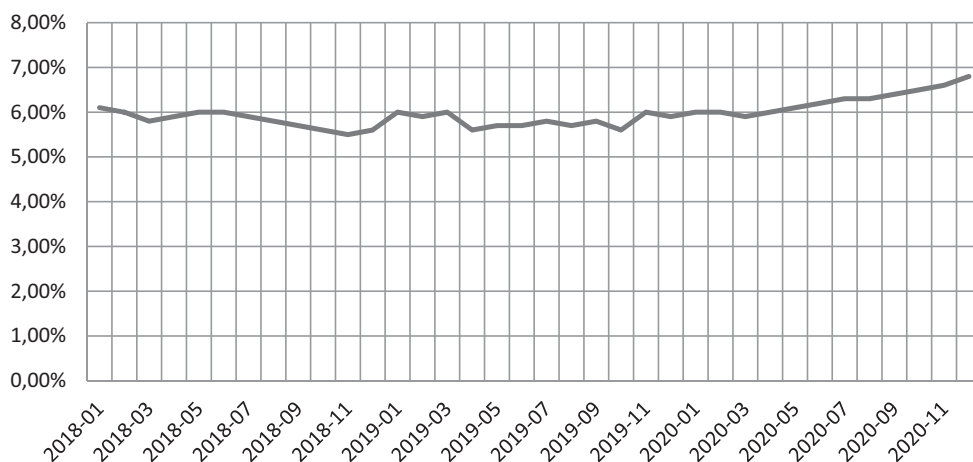
W kontekście popytu na kredyty konsumpcyjne, w tym również przeznaczonych na finansowanie usług oferowanych przez przedsiębiorców turystycznych, warto wskazać, że kredyty gotówkowe w początkowym okresie pandemii odnotowały spadki na kilka tygodni. W późniejszym etapie wystąpiła lekka poprawa sytuacji, która jednak nie trwała długo. Średnioroczny poziom zapytań kredytowych w 2020 roku stanowił 97% wyniku

z 2019 roku. Kredyty konsumpcyjne związane są z utrzymaniem płynności gospodarstw domowych, a także finansowaniem bieżących potrzeb konsumpcyjnych.

Rynek pozabankowy w 2020 roku charakteryzowały istotne spadki zapytań o pożyczki w porównaniu z rokiem ubiegłym. Wspomniane spadki miały miejsce już od początku 2020 roku i było to około 25%, porównując rok do roku, choć samo zachwianie widoczne było już kilka miesięcy wcześniej w łagodniejszej formie w wysokości około 8–10%. W efekcie wprowadzanych częściowych lub całościowych działań zmierzających ku ograniczeniu akcji gospodarczej obserwujemy obecnie znaczące spadki w wysokości około 50–60% rok do roku. Mając powyższe na uwadze, możemy pokusić się o stwierdzenie, że pandemia pogłębiła tylko obserwowane wcześniejsze problemy branży¹⁶.

Sprzedż wszelkich produktów kredytowych w 2020 roku odnotowała ujemne wyniki, na które wpływ miały sfery popytowa oraz podażowa. Rozważając aspekt popytowy, należy wskazać znaczące osłabienie konsumpcji, w kwestii podażowej warto natomiast zaznaczyć działania ostrożnościowe podejmowane przez instytucje finansowe w procesie pozyskiwania finansowania, związane z podnoszeniem wymogów wobec kredytobiorców.

Rozważając liczbę i wartość sprzedanych produktów kredytowych w 2020 roku w odniesieniu do analogicznego okresu roku poprzedniego, warto zwrócić uwagę na karty kredytowe, których przyznano ponad 40% mniej, a także limity kredytowe, których przyznano mniej w ujęciu ilościowym o 37%, a wartościowo mniej o około 30% w sto-

Rysunek 4. Jakość portfela kredytów gotówkowych w okresie od 01.01.2018 do 31.12.2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stabilności systemu finansowego, Komisji Nadzoru Finansowego, www.knf.gov.pl (dostęp: 14.04.2021).

¹⁶ Raport o stabilności systemu finansowego za IV kwartał 2020 r., Komisja Nadzoru Finansowego, styczeń 2020.

sunku do roku ubiegłego. Wpływem pandemii znacząco uległ także rynek kredytów gotówkowych, których przyznano ponad 31% mniej, na wartość niższą o około 33%. Na rynku pozabankowym liczba udzielonych pożyczek spadła o około 26%, a łączna wartość udzielonego finansowania została obniżona o około 35%¹⁷.

Po roku od wybuchu pandemii i wpływie jej skutków na życie gospodarcze można zauważyć już przesłanki do wysnucia stwierdzenia o pogorszeniu jakości portfeli kredytowych. Jakość portfela kart kredytowych oraz kredytów gotówkowych pogorszyła się. Poziom szkodowości kredytów gotówkowych i kart kredytowych jest na średnim poziomie, odpowiednio 6,80 oraz 4,61%. Z uwagi na fakt, że część z kredytobiorców korzystających z różnych rodzajów kredytów skorzystała z różnego rodzaju pomocy, negatywny wpływ zamrożenia gospodarki na jakość kredytów będzie widoczny po dłuższym czasie. Jakość portfela kredytów gotówkowych zaprezentowano na rysunku 4.

Zmiana trendu na rynku kredytów konsumpcyjnych będzie zależec w znacznym stopniu od prowadzonej przez banki polityki kredytowej, określającej zasady uzyskania finansowania oraz poziom apetytu na ryzyko poszczególnych instytucji kredytowych działających w sektorze usług kredytowych. W obecnej sytuacji gospodarczej związanej z podwyższonym ryzykiem niespłacenia zaciąganych zobowiązań, banki zastrzegają wymagania wobec kredytobiorców i preferują finansowanie klientów własnych, dobrze znanych bankowi, którzy charakteryzują się dobrą historią kredytową.

Podsumowanie

Zgodnie z prognozami prezentowanymi przez instytucje działające w sektorze bankowym warto zaznaczyć, że najbliższy czas może charakteryzować się ograniczoną dostępnością kredytów gotówkowych, o wysokich sumach kredytowania, udzielanych przede wszystkim osobom wykonującym zawody wolne, samozatrudnionym oraz osobom zatrudnionym na podstawie umów innych aniżeli umowy o pracę. Prognozy sprzedaży kredytów konsumpcyjnych zakładają obniżenie popytu na ten rodzaj finansowania również w przyszłych okresach.

Podsumowując, należy wskazać, że z uwagi na znaczącą niepewność co do skutków, jakie przyniesie sytuacja wynikająca z zamrożenia gospodarki oraz tempo w jakim życie gospodarcze będzie wracało do normalności, banki stoją na pozycji ostrożnościowej, prowadząc konserwatywną politykę kredytową, którą cechują wyższe wymagania co do potencjalnych kredytobiorców będących w procesie oceny zdolności kredytowej, celem pozyskania finansowania. Należy dodać, że istnieje możliwość, iż pracownicy zatrudnieni w branżach najbardziej dotkniętych skutkami pandemii COVID-19, w szczególności jest to sektor turystyczny, mogą mieć utrudniony dostęp do kredytu. Wśród wspomnianych branż zdecydowaną większość stanowią sektory, w których realizacja usługi wymaga kontaktu międzyludzkiego, takich jak branża turystyczna oraz ściśle z nią związane – gastronomia, hotelarstwo czy transport.

¹⁷ Raport o stabilności finansowej..., op. cit.

Literatura

- Ciesielski M.: Kredytowanie konsumpcji w Polsce, Pieniądze i Więż 2003, nr 4.
- Dobosiewicz Z.: Bankowość, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003, s. 45.
- Dobosiewicz Z.: Kredyt bankowy dla firm i osób fizycznych. Poradnik prawny, Wydawnictwo Infor, Warszawa 1997, s. 133.
- Dokument rządowy przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2008 roku pt. „Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku”, Warszawa, wrzesień 2008.
- Harasim J.: Bankowość detaliczna w Polsce, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2005.
- Hong Y., Cai G., Mo Z., Gao W., Xu L., Jiang Y., Jiang J.: The Impact of COVID-19 on Tourist Satisfaction with B&B in Zhejiang, China: An Importance–Performance Analysis, *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2020, 17, 3747.
- Raport na temat stanu rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych po I półroczu 2020 r., Biuro Informacji Kredytowej 2020.
- Raport na temat stanu rynku kredytowego i pożyczkowego dla osób prywatnych w 2020 r., Biuro Informacji Kredytowej 2021.
- Raport o stabilności systemu finansowego, Komisja Nadzoru Finansowego, październik 2020. Raport o stabilności systemu finansowego za I kwartał 2020 r., Komisja Nadzoru Finansowego, wrzesień 2020.
- Raport o stabilności systemu finansowego za IV kwartał 2020 r., Komisja Nadzoru Finansowego, styczeń 2020.
- Sprawozdania wybranych banków spółdzielczych.
- Waliszewski K.: Działalność instytucji doradztwa finansowego na tle rozwoju rynku kredytów hipotecyjnych w Polsce. Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Finansów (WSZiF) we Wrocławiu 2007, nr 24, s. 46.
- www.media.bik.pl/informacje-prasowe/att/1667818 (dostęp: 14.04.2021).
- www.direct.money.pl/artykuly (dostęp: 14.04.2021).
- www.knf.gov.pl (dostęp: 14.04.2021).
- www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284421817 (dostęp: 28.05.2021).

The role of consumer credits in the development of tourism in Poland during the pandemic COVID-19

Summary. Tourism is a market sector in which consumer credit play a significant role. Their role in the COVID-19 pandemic has changed. The research aimed to identify the value of the credits during the COVID-19 pandemic and the participation of tourism enterprises in it. The document on banking was reviewed: Financial Stability Report (October 2020), Financial Stability Report for Q1 2020 (September 2020), and reports of selected cooperative banks. The results showed the difference in granting cash credit to tourist entrepreneurs before and during the pandemic. Significant differences were also noted in the context of the average annual credit wallet inquiry levels.

Key words: consumer credit, tourism, credit wallet